

er blevet trængt i baggrunden ved tillem্পningen til nationalstatsbegrebet og forskellige samfundsgruppers nye status. Undervisningen, nye ideologier og kvindens stilling er stadig meget diskuterede.

Bibliografien giver et indblik i og oversigt over alle disse problemer. Derfor er det måske lidt pedantisk at måtte konstatere, at der er enkelte fejl og manglende data ved nogle af titlerne. En smule misvisende er det også, at en oversat bog er nævnt to gange: først med ét nummer i originalsproget og derefter i oversættelse.

Trods disse indvendinger har bogens medarbejdere ydet en betydelig indsats ved kompileringen af et så stort antal monografier og tidsskriftsartikler, og den gør forskning inden for sociale og samfundsorienterede emner i den arabiske verden mere overskuelig.

Jette Lund-Rasmussen

ALMINDELIG HISTORIE

Arild Hvidtfeldt og Niels Amstrup: Latinamerika. Politikens Forlag, Kbh., 1974. 580 s.

Siden Mörner's *Latinamerikas Historia* oversattes til dansk (Kbh. 1959) har man savnet en gedigen håndbog, der var ajourført i forhold til den nyeste forskning. Med det foreliggende værk er dette savn ikke afhjulpnet. I en stort set traditionel kronologisk gennemgang af Latinamerikas historie fra tidernes morgen til idag koncentrerer forfatterne sig om at få så meget med som muligt, hvorved bogen i nogen grad fremstår som en opbobning af fakta, der ikke altid virker lige gennemskuelige eller optagelsesberettigede.

En del fejl og mange mangler skæmmer dette værk, der for en stor dels vedkommende synes at være skrevet på basis af ældre fremstillinger og delvis forældede synsmåder. Ganske vist gør man ikke krav på, at værket skal være andet end et supplementsbind til Grimberg, men til gengæld lægger man seriøst ud på et område i den historiske faglitteratur, der her i landet er næsten uopdyrket. Det ville derfor have været en fordel, hvis man i højere grad havde inddraget nyere forskning i fremstillingen og et plus, hvis man havde givet en blot summarisk orientering om de seneste års publikationer om Latinamerika. Hensynet til kravet om det populære har måttet opvejes af ønsket om at give en redelig fremstilling af et helt kontinents historie gennem adskillige hundrede år, hvilket utvivlsomt har sat de to forfattere på en temmelig vanskelig opgave. Resultatet er som forventet blevet en koncentreret tour-de-force gennem begivenhedshistorien.¹

Denne uhåndterlige detailudstilling fjerner grundlaget for en forståelse af de latinamerikanske samfunds udviklingsfaser. Hvad der imidlertid er den alvorligste anke mod værket er, at de sociale og økonomiske forhold – og så godt som alle øvrige aspekter af strukturhistorien – lades ude af betragtning. Spørgsmålet om, hvilket formål fremlæggelsen af alle disse mange overfladedata skal tjene, er af principiel karakter; det trænger sig på i denne forbindelse og blander sig med en stille undren over, hvorledes man i vore dage overhovedet kan komme afsted med at skrive seriøs historie uden at gå dybere ned i

¹ Hvidtfeldt's disposition af (sagn-)stoffet medfører undertiden en sådan dængen-på, at selv sagninteresserede risikerer at løbe sur i det: »Begivenhederne ser ud til at stå i forbindelse med begyndelsen af kampen for en frigørelse fra tepanekernes overherredømme, der blev udøvet fra Azcapotzalco inde på søens vestbred. Det siges, at Acamapichtlis mor var datter af kongen i Colhuacán og hans far en stor mexicansk høvding, der havde bosat sig i Colhuacán. Eller omvendt siges det, at skønt Acamapichtli selv var fra Colhuacán, var hans mor blevet giftet derhen fra Tenochtitlan, så at han gennem hende var af mexicansk slægt. Nogle kilder hævder, at Acamapichtli blev hersker i byen gennem sit ægteskab med en kvinde ved navn Ilancueitl, og at han først efter hendes død blev virkelig regent« (p. 116).

lagene. Forestiller man sig på Politikens Forlag, at strukturhistorie ikke kan gøres populær? Bogen er som antydnet en ortodoks og flere steder forældet fremstilling af Latinamerikas fortid.² Uden at være problem- (eller konflikt-) orienteret og uden at ville indlade sig på egentlige analyser hindrer den læseren i at få et klart billede af den større sammenhæng, i hvilken situationerne, den historiske virkelighed, udvikler sig.

Med manglen på orientering om baggrunden(e) forsvinder de store linjer, som man i overensstemmelse med dispositionen tilsyneladende heller ikke har forsøgt at anlægge. Og hvorledes skal man da også kunne erhverve sig en dybere indsigt, når beskrivelsen af det historiske miljø så ganske holder sig på overfladen og fuldstændig udelader de dybereliggende strukturer? Vi hører eksempelvis intet om det fysiske miljø eller de materielle vilkår, hvorunder samfundene udvikler sig. Vi forstår ikke, hvordan de precolumbianske samfund fungerede eller var sammensat. Vi forstår ikke – formentlig lige så lidt som datidens lokale befolkning gjorde det – hvorfor spanierne pludseligt optræder som erobrere, fordi vi ikke, hvad det sidste spørgsmål angår, får den europæiske, eller rettere, den iberiske, baggrund. Vi forstår ikke, hvorfor kolonisationsforløbet og bosættelsesmønstrene tegner sig, som de gør. Vi får ikke at vide, hvorfor Latinamerika udvikler sig til et satellit-område økonomisk, kulturelt og politisk – sandsynligvis ud fra et oprigtigt, men i denne forbindelse beklageligt, ønske om at skrive områdets historie »indefra« for ikke at europæisere udsynet. Hele raceblandingsprocessen behandles ikke med et ord, og selv om man kan hævde, at racehistorie videnskabeligt set endnu er et relativt uopdyrket felt, foreligger der dog allerede et omfattende materiale og meget interessant stof på dette område. På samme måde savnes en redegørelse for kirkens, militærets, eliternes funktionelle indpas i de politiske strukturer, samfundenes organisation og sammensætning, fremdeles en behandling af nyere udviklingsteori og u-landsproblemetets særlige latinamerikanske varianter etc., etc.

² Adskillige detailindvendinger må udelades af pladshensyn, men et enkelt eksempel på, at et mere moderne og nuanceret billede ville have gavnnet, kan dog fremføres:

På side 318 skriver Amstrup: »På den anden side var det forbundet med enorme vanskeligheder at styre de vidtstrakte områder fra Madrid. Alene de vældige afstande spillede her en væsentlig rolle. Der kunne gå mere end et år, fra man i Madrid fik underretning om nødvendigheden af en eller anden bestemmelse, til den kunne meddeles vicekongen, eller hvem der skulle have besked. Det kunne også være meget vanskeligt at kontrollere, at love og bestemmelser virkelig blev ført ud i livet, som de var tænkt. Der var utvivlsomt mange af de lokale embedsmænd, der arbejdede efter den gamle spanske regel: »Obedezco pero no[n]-cumplø« (jeg adlyder, men jeg udfører ikke)«.

Ved at anvende en »conflicting standard« analyse ses hurtigt, at hyppige konflikter mellem de standarder og mål, de enkelte love og forordninger havde, var uundgåelige, hvis samtlige ordrer skulle udføres. Derfor havde den spanske koloniadministration fra begyndelsen indbygget en særegen fleksibilitet, der gav alle underordnede adgang til og ligefrem ansvar for en lokalbetinget fortolkning. Madrid gav retningslinjerne. Madrids ret hertil anerkendes ved udtrykket »jeg adlyder«, men det forudsættes, at de lokale embedsmænd skulle tilpasse dekretterne den virkelighed, de fungerede i, hvorved de fuldt legalt optrådte som aktive i beslutningsprocessen, forsåvidt de i deres udførelse i meget vid udstrækning opfyldte legislative funktioner herved. Der ligger med andre ord mere i begrebet, end det, man i traditionel forstand som udenforstående (og sikkert under påvirkning af »la leyenda negra«) har lagt i det. Den spanske koloniadministration kan opvise utallige eksempler på slendrian, sjusk, korrupsion o. lign., men erkendelsen af det næsten umulige i at kunne styre og planlægge i alle detaljer tværs over Atlanten var tilstede i Madrid og gav sig udslag i dette bevidste arbejdsprincip, der *ikke* er et udtryk for sløseri og ansvarsforflygtigelse. (I Administrative Science Quarterly (1960) drager Leddy Phelan nogle ganske interessante sammenligninger mellem det spanske og sovjetiske bureaukrati ud fra ovenstående grundtanker).

Det utilfredsstillende i den traditionelle – man fristes til at sige krønikeprægede – historieskrivning kommer måske klartest til udtryk i afsnittet om uafhængighedsperioden. Her savner man en klar påvisning af hvilke ændringer, de såkaldte revolutioner medførte og i tilknytning hertil et forsøg på at påpege, i hvilket omfang disse ændringer kan siges at have været af fundamental karakter.

Foruden de ovenfor omtalte mangler savner man endelig en gennemgående, bærende helhedsopfattelse; ikke nødvendigvis et historiesyn, men måske et arbejdsprincip i forlængelse af en klarere disposition. Herved ville man have kunnet undgå det flimrende indtryk, hændelsesforløbene efterlader, og man ville have sat læseren i stand til langt bedre at få begreb om forløbenes historiske essens. Man fristes til at fremsætte en måske uberegtiget formodning om, at denne bog er fremkommet som et – hos forfatterne ikke særligt velkomment, og hos forlaget ikke altfor velovervejede – bestillingsarbejde. En faghistoriker kan på grund af manglerne næppe finde stor anvendelse for den.³

Bent Essinger

J. L. Wallach: Kriegstheorien. Ihre Entwicklung im 19. und 20. Jahrhundert. Bernard & Graefe Verlag für Wehrwesen, Frankfurt am Main, 1972.

Jehuda Wallach fortæller i indledningen, at han i en årrække har undervist på universitetet i Tel Aviv i krigsteoriens udvikling, og at såvel lærer som studerende havde lidt hårdt under manglen på en tilstrækkelig omfattende og tidssvarende lærebog. Undertegnede har i et enkelt semester undervist i samme fag og kan kun med beklagelse konstatere, at situationen kun er blevet lidet ændret ved fremkomsten af denne bog.

Nuvel, bogen er ført up-to-date, både til Maos folkerejsningsteorier og de (næst-)nyeste teorier for krigsførelse med kernevåben. Man bliver præsenteret for en række militærteoretikere, fra Clausewitz og fremefter, traditionelle som utraditionelle, i form af korte oversigter, der meget vel kan danne udgangspunkt for undervisning, videre diskussion og selvstudium. Men bogen hæver sig ikke over stedet: kommenterede og annoterede forelæsninger. Den er temmelig håndfast inddelt i »Cyklus« (et udtryk jeg ikke kan anerkende i denne forbindelse, al den stund at cyklus antyder et lukket kredsløb, en »biden-sig-selv-i-halen«, som ikke er gyldig for emnet og heller ikke på nogen måde fremgår af teksten. Det forekommer også aparte, at de praktiske repræsentanter for den »britiske cyklus« er de Gaulle og Guderian; det simple ord »skole« havde været bedre, men måske ikke i overensstemmelse med forfatterens opfattelse af udviklingen). Vi får: den tyske cyklus før 1. verdenskrig – den franske ditto – den tyske mellemkrigs – den britiske ditto – den marxistiske cyklus, samt to afsnit om søkrig og kernevåben. Teksten har mange noter og henvisninger; hvert afsnit har en fyldig bibliografi; der findes både person- og sagregister. Således set er bogen et fortræffeligt værktøj.

Forfatteren angives på titelbladet at være oberst; og det fremgår tydeligt, at han er uddannet i Lidell Hart's skole med de dertil hørende Clausewitz-forudsætninger; en naturlig baggrund for en højtstående israelsk officer. Men det præger så sandelig både hans behandling af Clausewitz, Lidell Hart og af dem, der ikke måtte tilhøre denne skole. Der er virkelig klarsyn, élan og fin pædagogik i afsnittene om Clausewitz, Moltke, Fuller og Lidell Hart; de er gudbevares subjektive, men stadig i artikelformen inspirerende og lærerig læsning. Men i andre afsnit kommer Wallachs subjektive indstilling i strid med

³ Letteste indgang til engelsksproget litteratur: se f. eks. Griffin, C. C.: *L. A. A Guide to the Historical Literature*. Washington 1971, eller den løbende bibliografi i *Handbook of L. A. Studies*. Gainesville 1936 ff.